

DONNA JUANNA

**REGÉNYES KÖLTEMÉNY
TIZ JELENETBEN**

**IRTA
CZÓBEL MINKA**

**BUDAPEST
SINGER ÉS WOLFNER KIADÁSA
1900.**

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 4.0 Nemzetközi (CC BY-SA 4.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest : Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2018
Készült az Internet Szolgáltatók Tanácsa támogatásával.
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya
ISBN 978-963-417-306-9 (online)
MEK-17885

TARTALOM

- I. LUBRIKA.
- II. VEZEKLÉS.
- III. ÉRZELGÉS.
- IV. KÖZVÉLEMÉNY.
- V. HÓDOLAT.
- VI. TISZTESSÉG.
- VII. TULNANRÓL.
- VIII. IRGALOM.
- IX. SZERELEM.
- X. EPILOG.

I. LUBRIKA.

(Sziklás uton jó fel egy sötét menet, bársonnyal bevont koporsót hoznak. Magas nőalak megy utána, kékes-fekete, őszbe vegyült haja repül a forró szélben, égő sötét szeme mereven néz a koporsóra: Örült Johanna kíséri férje holttestét Burgosból Granadába.

Felérnek egy fennsíkra. Csak kiégett szürke sziklák, egyes hasadékokból magasan nyúlik ki égő sárgán a Ginster virága. Alkonyodik.)

Johanna

Itt tegyétek le, itt maradunk éjjel.
Nem bírok már ez örült szenvedélyvel
Látni akarom, ismét-ismét látni,
Szép halott arczát újra megimádni.
Ez éjjel az enyém - még ma, meg holnap -
Aztán - -
(Kaczag, s elfordul.)

Egy apród

Még most se hagy békét a holtnak.

(Letészik a koporsót. Ezüst oroszlán lábai a nehéz ládának megcsikordúlnak a kövön.)

Johanna

Vegyétek le azt a rut fedelet,
Mely minden boldogságot elfedett.

(Leveszik a fedelet, látható lesz a király már feloszlásba menő arcza.)

Egyik szolga

Phü! hogy büzlik már!

(Egy udvarhölgy a koporsóhoz közelit.)

Johanna

(Felsivít.)

Oda ne merj menni!
Kastiliai Johanna már semmi?
Hogy kinoztok!

Egy barát

(Nyugtatóan.)

Felséges asszonyom
A virrasztás terhét úgy gondolom
Megosztjuk véled.

Johanna

Nem, - csak el, csak el!
Ha szükségem lesz rátok, hi a jel.
A virrasztás enyém, én őrzöm álmát,
Rakjátok koszoruba mind a fáklyát.
Most menjetek! Csak messze-messze tőlem.
(A kíséret eltűnik a sziklák mögött. Johanna vércsevisítással borúl a halottra.)

Te! te! te! el akarsz szökni előlem?
Hiába! most az egyszer úgy sem hagylak,
Megtartalak egész, egész magamnak.
Te szép! te mindenem, e nagy világon
Csak egyszer ölelj mint nászéjszakánkon,
Csak egyszer még!

A halott
(Felegyenesedik.)

Johanna

Uram segits!

A halott

Mit rémülsz?
Hiszen hívtál! s most tőlem visszasedülsz?

Johanna
Hát igaz? Visszaszállt imámra lelked?

A halott
(Rettentően kaczagva.)
Lelkem?! mi köze hozzád? mit ismerted?
Nem *azt* hívtad, - de minden mocskos vágyat,
Mely bennem rövid életemben támadt
Jer drágám hozzám - itt a koporsóba
Pihenni! - milyen édes pásztoróra!

Johanna
(Hátrál, két kezét maga elé tartva.)
Jaj, nem a koporsóba, hisz' ez rémes!
Hagyjál, nem mehetek! -

A halott
Miért nem édes?
Nász-ágy, koporsó, hisz ez egy, nem látod?
Amottan, ha elhullatod virágod
Gyümölcsöt bár ha érlelhetsz belőle
A koporsóé az már jó előre.
Jer melegits fel tested melegével!
Fázom! - - ha nem akarsz, mért ébresztél fel?

(Magához húzza Johannát, ki már nem ellenkezik. Egymás mellett pihennek egy örült szerelmi ölelésben. A fáklyák nyugtalan fénye libeg-lobog felettük.)

II. VEZEKLÉS.

(Terem egy magános királyi várban. Örült Johanna egy feszület előtt térdel kétségbeesve.)

Johanna

Segits megváltóm, mennyei királyom!
Muljék el rólam ez az örült álom.
Jézus segits, különben elveszek,
Hozzád kiált vezeklő gyermeked!

Egy öreg dajka

(Belép. Egy ideig aggódva figyeli Johannát, aztán csendesen hozzá lép. Kérő hangon:)
Kegyes jó urnóm, ne öld ugy magad!
Siralmad megrendíti a falat.
Már ide s tova elmulik egy éve,
Hogy urunk királyunk Istenhez tére,
Enyhüljön végre szörnyü bánatod!
A multat vissza ugy sem hozhatod,
Megadtad neki a végtisztességet,
Utolsó útján hiven elkisérted,
Mellette hány kietlen vad hegyen
Virasztottál siralmas éjeken.
Most óra hosszant imádkozol érte,
Mit tehetsz még? Nyugodj meg végre, végre!

Johanna

(Komoran.)
A halott csöndes, már nem bántana
Sem emléke, sem szerelmes szava,
De nem nyugszik meg itt szívem alatt
A testet öltött bünös gondolat.

A dajka

Mi?

Johanna

Gyermeke.

A dajka

(Félre)

Szegény megörült végkép
Csak emlegeti szörnyü bünét vétkét.

Johanna

Tudom mit gondolsz: hogy csábit a képzet
De nézd eltorzult alakom. - A végzet
Teljesül újból. Kétkedhetsz még benne?
Anyá leszek.

A dajka

De ki gyermeke lenne?

Johanna

(Büszkén, ünnepélyesen.)

A halottjából visszasírt királyé

És hitveséé: örült Johannáé.

A dajka

(Keresztet vet.)

Szent Isten el ne hagyj!

Johanna

Figyelj rám kérlek,
Érzem, tudom soká már úgy sem élek.
Ha megszületik árva gyermekem,
Első sikolyával száll életem.
Mig testvéri királyi diszben járnak,
Ő marad csak meg névtelen árvának,
De hagyok fejedelmi örökséget
Neki is: világhódító szépséget.
Majd vedd magadhoz ezt a gyermeket,
Minden gyöngyömet, minden kincsemet
Mennyi csak kell legyen részed belőle
A többit tedd el neki jó előre.
Hogy mivel bírok? régen elfeledtem,
De dús gazdagok lesztek mind a ketten.
Neveld fel, s mondd neki, hogy szerelemmel
Ne szeressen soha, de tiszta szemmel
Nézzen az életadó napvilágba.
A szerelem e föld legszörnyűbb átka,
A halálnak gonoszabbik testvére,
Az örületnek kezdete és vége,
Halállal még megküzdhet földi ember
De soha a nagy rémes *szerellemmel*.

III. ÉRZELGÉS.

(Szűk utcza, ódon házak, egy félig palota félig kolostorszerű épület repkénynyel befutott, rácsos ablaka alatt egy ifju: Don Salvador, mandolinnal kíséri énekét.)

Don Salvador

(Halkan, szenvedélyesen énekel.)

Donna Juanna imádom képed
Nélküled halott, hideg az élet,
Vad szenvedélyem őrzöngő lángja,
Szikráit minden csillagra hánnya.
Koronád légyen: csillagok fénye,
Puha zsámolyod: lelkem reménye,
Hozzád szól szívem elhaló hangja:
Donna Juanna, Donna Juanna!

Virágból lenne nyoszolyád vetve,
Takarót szőnék fehér kebledre,
Kert illatából, madár dalából
Tündérek csipkés gondolatából.
Drága kövekkel hinteném utad,
Föld nyomorát, hogy feledni tudjad,
Elaltat szívem mámoros hangja!
Donna Juanna! Donna Juanna!

Hű szerelemnek soha sincs vége. -
Tetetett szived, jég hidegsége!
Jer hadd el, fényes zord palotádat,
Itt a szerelem, amott csak bánat.
(Mind hevesebben)
Donna Juanna, meghalok érted,
Ha sóvárgásom te meg nem érted.
(Sikoltva)
Halld! hogy hi szívem zokogó hangja:
Donna Juanna, Donna Juanna!

Donna Juanna

(Kinyitja a ház ajtót, s Don Salvadorhoz lép.)
Itt vagyok, mit akarsz?

Don Salvador

(Elejti a mandolint, nem tud szólni, csak bámulja Donna Juanna földöntúli szépségét.)

Donna Juanna

Mit kívánsz tőlem.

Don Salvador

Hiszen tudod - -

Donna Juanna

Dehogy! titok előttem,
Csak azt hallottam, nevemet kiáltád,
Mint vizbefuló hi egy mentő bárkát.

Don Salvador

(Kitörve)
Oh égi angyal, szerelmedre vágyom,
Ne légy kegyetlen, éltem, boldogságom
Mind tőled függ.

Donna Juanna

Ah értem! évek óta
Fülembe zug a rég elcsépett nóta,
Ezért igazán kár volt lesietnem.

Don Salvador

Miért gunyolsz? hisz neked nem vétettem
Hisz meghalok, ha nem érintem ajkad.

Donna Juanna

Ez így is, úgy is megeshetik rajtad,
Mindnyájunknak sorsa ez.

Don Salvador

De mit tegyek?

Donna Juanna

Játszd újból az előbbi éneket
Itt holdfénynél. Ily szerelmi lehellet
Megnyugtató, s regényes is a mellett.

Don Salvador

Kétségbe ejtesz, örület lesz végem.

Donna Juanna

Barátom, hányszor mondták már ezt nékem!
És dehogy örültek meg - vagy ha meg is
Vérükbe volt a bűn, s az örülés is.

Don Salvador

Hát nem szeretsz?

Donna Juanna

Miért ne szeretnélek?

Jó fiu vagy -

Don Salvador

Ez minden mit elérek?

Donna Juanna

(Gőgösen felegyenesedve)
Arczátlan, ha még másra *többre* vágynál
Ne merd keresni Donna Juannánál.

Don Salvador

(Hevesen)

Ha így szakítod minden álmam széjjel,
Hogy mertél még is hozzám jönni éjjel?

Donna Juanna

Miért?

Don Salvador

Feleded, hogy férfi vagyok,
Szerelmes férfi!

Donna Juanna

S ez aztán nagy ok.

Don Salvador

És hirneved?

Donna Juanna

Ezen szót sohsem értem.

Van tisztaság s piszok, vétek és érdem,
Az emberek hosszan beszélnek róla,
Majd helyesen, majd ismét buta módra,
Kedvük szerint, - de többnyire bután,
Ugy gondolom ez a „Hirnév” talán?

Don Salvador

(Reá se hallgat, de tárt karokkal rohan felé.)

Oh Juanna, Juanna!

Donna Juanna

(Arcza egyszerre Medusa fej lesz, izmos keskeny keze egy tört von ki övéből, villámgyorsasággal Don Salvadorra tartja.)

Ne merészelj!

Don Salvador

(Visszaretten.)

Töröd nem félem, nem ijeszt e vészjel,
De arczod, oh ez szörnyű! ezt ne lássam
Soha többé ily rémes változásban!

Donna Juanna

(Nevetve.)

Jó markolat lehet a törhöz arczom,
Hogy győztes lettem minden ilyes harczon,
Törömmel bár mi ügyetlenül bánok.

(Szeliden mosolyogva.)

Édes Don Salvador, jó éjt kívánok!

(Bemegy a házba, hallani, hogy zárja be maga után a nagy nehéz zárat.)

IV. KÖZVÉLEMÉNY.

(Egy széles tér, nyüzsgő embertömeg, kik a felállított sátrakban vásárolnak, jönnek mennek.

Balra Maur izlésű székesegyház, jobbra gyönyörű kert, melyben oleanderek és gránátfák virítanak.

Donna Juanna kilép a kert rácsos kapujából, gránátvirággal kezében a székesegyház felé tart.)

Egy halárus

(Halat nyujt felé.)

Szép Donna vedd meg ezt!

Egy aranymives

(Egy más sátorból corall-zsinórt mutat neki)

E füzért nézd meg,

Mi gyönyörűen illenék ez néked

Sötét hajadba.

A halárusné

Ni, mi büszkén léptet,

Még meg se látja az ily szegény népet,

Nem néz se bal se jobbra, meggy magába

Azt gondolnák, valami király lánya.

Egy órás

(Titkolódzva.)

Psz! ha nem is, de királyné volt anyja.

A halárusné

Miféle királyné?

Az órás

Őrült Johanna.

A halárusné

Beszélj bolondot! - a vén dajka lánya,

Ki szolgált hajdan a királyi várba'

Jól ismerem.

Az órás

Már ilyet csak nem képzél

Az ember tiszta józan földi észszel

Hogy ez a gyöngyvirág, ez égi termet

Egy olyan rücskös vén csobakon termett?

A mézeskalácsosné

Akkor mért nem királyi vár lakója?

Mért nem infánsné? - Utczák kóborlója!

Azért hogy haja és ruhája hosszabb.

Phü! az ilyen utcza lánynál rosszabb.

Szegény asszony vagyok, de azt kén' látnom

Hogy így magába tekeregne lányom,

Összetörném még csontját is. -

Az órás

Hja, néni
Kigyelmed az ily dolgot úgy sem érti.
Nem infánsné ez, csak oly fattyu gyermek
- Hát persze, ilyen nincsen jó embernek, -
De mikor Johanna férjét kísérte
Vagy is holttestét, csak úgy bomlott érte
Az apród, ki a koporsónál állott.
- Nem féltékenyek már a holt királyok.
Ez életében sem volt. - Hát ki tudja
Mire volt jó Őrült Johanna utja?
(Ha! ha! ha! kaczag és szemével hunyorit.)

Egy aggszűz

(Szörnyűködve.)
Hogy is beszélhetsz ilyet? Jaj a férfi
Mind rossz. Tisztességes lány meg sem érti
Gonosz beszédjét.
(Kiváncsian.)

De mondd csak, úgy szemre
Szép volt az a kis apród? -

Egy katona

(Donna Juannát bámulva)

Istenemre,
E hölgy elbűvölt! Hogy ha nem is kérte
Meküzdenék a Sátánnal is érte.

(Ez alatt Donna Juanna lassan halad a széles téren végig. Mintha mit se hallana, mit se látna.
Utczai suhanczok hozzá tolaakodnak.)

Egyik suhancz

Donna Juanna, add nekem virágod!

Másik suhancz

Nem, nekem add, ha nem teszed, megbánod!

Donna Juanna

(Rájuk se néz, megy tovább.)

Első suhancz

Ni, hogy megy, mint egy páva!

Mind

(Orditozva.)

Páva! páva!

A halárusné

Betege már a város ifjusága
Varázsának meg ördöngös szemének,
Megrontja mindet - Sátán égetné meg!

Első suhancz

(Gúnydalt kezd énekelni.)
Megy a páva, megy a páva,
Azt hiszi, hogy király lánya,

Nincs a fején csipkefátyol
Szeretőt lel ő akárhol,
Nincs a fején keszkenője
Pedig száz a szeretője.

Mind

(Orditozva.)

Száz a szeretője! száz a szeretője.

Don Salvador

(Jó az egyház felől. Magában.)

Bár egy lenne, s ez Don Salvador volna!

(Megy Donna Juanna felé, de a mindig orditozó tömeg kellemetlenül hat reá. Kitér egy mellékutczába. A lárma, a zürzavar növekszik. A katona kirántja fegyverét, de rárontanak mind s leteperik).

Egyes hangok

Boszorkány te ifjuság megrontója!

El kell pusztítani.

Don Fernandó

(Egy csillagász, szép magas, már kissé őszülő férfi sietve jó. Donna Juannához érve, izgatottan sugja:)

Jer elkísérlek.

A székes egyházig. - Ne habozz kérlek.

A nép már hetek óta háborog.

Ilyen időkben megszokott dolog,

Hogy utat nyit minden kegyetlenségnek

Csak alkalmat keres reá.

Donna Juanna

(Nyugodtan.)

Nem félek!

Don Fernandó

Esztelenség egy felbőszült tömegben

Megmaradni. - Mit tehetünk mi ketten?

Láttad a katonát ott elterülni?

Donna Juanna

Jó mig lehet a veszélyt elkerülni,

De hogy ha egyszer nekünk fordult éle

Nincs menekvés már, - nézzünk szembe véle.

(Gyors, határozott léptekkel a legzajongóbb csoport felé tart, ez mintegy varázsszóra szétválnak, utat nyit előtte, sorfalat képez.

Elbűvölve néznek Donna Juannára. Midőn elhaladt:)

Egyik suhancz

(Felkiált.)

De gyönyörű!

Második suhancz

Tán azt hiszed, rád nézett?

Reám tekintett, azzal az ígézet,

Varázst szóró, tűzben uszó szemével,
Mintha csak mellényemet tépné széjjel,
Mintha csak pillantásától lyuk égne,
Éppen itten, a szívem közepébe.

Egy idősebb férfi

De engem ért ruhája, itt a helye,
Illatos volt, mint piros szegfű kelyhe.

Egy asszony

Mi jó, mi szép! mi angyal arcza van!
Ki rá néz, nem lehet boldogtalan
Azt hittem, Isten különös kegyéből,
A szentséges szűz, szállt hozzánk az égből,
Hogy erre ment el.

A katona

(Ki kiszabadulva a lecsöndesült tömegből, mozdulatlanul áll, s szemeivel Donna Juannát kíséri, sóhajtva:)

Oh Donna Juanna!

Az egész csoport

(Ujjongva, lelkesülten.)

Donna Juanna, üdvözlégy Donna Juanna!

Don Fernando

(A kert rácsához dőlve, figyeli a tömeget.)

Hogy röpitik felé a mánor szárnyán
Szerelem kardalát; - fényes szivárvány
Mely minden perczben eső cseppé válhat,
Ma szerelem, holnap már fojtó bánat,
Vagy gyűlölség, mely széttépné, megölné
Bálványát sárba dobná, összetörné,
De most előtte még meghajlik térde,
Mind képes volna itt meghalni érte.
(Egész hévvel.)

Szépséges csillag, oh Donna Juanna!

(Mosolyog)

S én, az őszülő, rideg csillagász
Ugy sóhajtok utánna, ez a láz
Ugy elfogott, mint ama gyermeket
Ki ma még ifju testével szeret.
A csillagok közt is csak őtet látom,
Őt, az égbolt legfényesebb csillagát,
Őt, a legnagyobb vétket e világon,
Őt, a szerelmet, mely öl, s életet ad.
Őt, ki az élet első sugara,
Őt, a rémest, ki a halál maga:
Szerelem sötét átkát fényes napját,
S e földön itt megtestesült alakját:
Donna Juannát!

V. HÓDOLAT.

(Egy épület tetején csillag vizsgáló: Műszerek, óriás földgömbök és távcsövek. Az egyetlen kis fenyőfa asztalon kék ernyővel ellátott lámpa égi jelekkel és számításokkal tele irt papírlapokra veti világát.

A helyiség többi része félhomályban van. Mintegy beleolvadva Don Fernando magas alakja, hosszú, sötétlila talárban. Egy emelvény előtt áll, melyen trónszerű arany támlásszék.

Ezen ül Donna Juanna, hosszú hófehér ruhában, fejét arany karika övezi gyémánt csillaggal. Az emelvényt mint egy lugas veszi körül fehér liliomok, gránátvirágok, piros szegfűk sokasága.

A trón felett egy része a tetőnek nyitva áll s az égbolt csillagaival mintegy menyezetet képez Donna Juanna feje felett.)

Donna Juanna

Hogy halad műved? Közeledsz a véghez?
Sok munka kell még a befejezéshez?

Don Fernando

A hogy vesszük, - mi számításban áll
A legpontosabb mértékben talál.
De mit ér mindez? ha a nagy rejtélyhez
Világok titokzatos életéhez
Nem férközhetünk soha közelebb.

Donna Juanna

S épp ezt fürkészi kutató szemed?

Don Fernando

Mit ér, ha tudom is, hogy győzök végre
- Melyet ma még kétkedve tesznek félre
Számításimat - majdan elfogadja
Egy később tudománynak minden nagyja.
Melyekre ma csak szánva mosolyognak
- Hypotéziseim - mind győzni fognak
De reménytelen mind e tudomány
Mert ez életben soha a talány
Mélyére nem hat.

Donna Juanna

S még sem nyughatsz tőle?

Don Fernando

Nem, mert valami készletet csak előre
Előre menni. - Sokszor nevetek
Tudákos Abrakadabrámm felett.
Kinek mi haszna, hogy feláldozom
Egy álomképért éjjem, nappalom?
Mig elsiklik az élet legjobb része,
Fejem felett, s én alig veszem észre.
Tudni, hogy ez már így lesz! - Istenem - -

Donna Juanna

Talán kívánod, hogy *másképp* legyen?

Don Fernando

Isten őrizzen!

Donna Juanna

Don Fernando, látod

Te ismered a fájó boldogságot,
Egy vagy, a választottak seregéből
Ki minden remény, s illúzió nélkül,
Él egyedül, - ki tudja, - hogy talán
A felébredés késő hajnalán
Csak fényesebb legyen napjuk világa?

Don Fernando

De ha nem ébredünk fel e világra? -
Rettentő lenne a csalás, a végzet
Mit rajtunk elkövet az ős természet.

Donna Juanna

Ugy mindörökre alszunk legalább.
Eltűnik e zavargó délibáb,
Nincs kérdés többé. - Vágy és képzelet
Nyugszik.

Don Fernando

A megfejtést így képzeled?

Donna Juanna

Nem - fel fogunk ébredni - tudom érzem.
Nem járnak gondolatim oly merészen
Hogy a *Semmit*, e legnagyobb fogalmat
Megérthetném, ott hol már minden hallgat.

Don Fernando

Csak legalább ne kötné mindörökre,
Anyag a lelket, e kis földi rögre!
Míg benne él, a lélek meg van csalva.
Mért is oly szörnyű az anyag hatalma?

Donna Juanna

Azt hiszem, Don Fernandó, hogy a lélek
Hatalma százszor szörnyebb.

Don Fernando

Hogyan érted?

Donna Juanna

Szegény anyag, mely békén nyughatott
Vagy csak félig tudatos alakot
Vett fel, beöltözött fémnek, virágnak -
Lélek, e szörnyű ragadozó állat
Lassan egészen hatalmába kapja,
Van már mozgása vágya gondolatja,
A *lélek* felé fordul szenvedélye:
Hogy örökösen egy maradjon véle
Ez minden vágya.

Don Fernando

S aztán?

Donna Juanna

Szörnyü próba:

Kegyetlen vad rabszolga hajcsár módra
Kergeti, üzi e szegény kis testet,
Mely hihetetlen fáradságtól reszket,
Üzi utálatos káros munkára,
Világ veszélyre, saját romlására,
Csakhogy perczekre szünjék meg uralma
A nagy kényurnak, - széles birodalma
Terjedjen - s mely lényege mélyén támad -
Kielégítsen minden gonosz vágyat.

Don Fernando

Fogalmakat zavarasz tán? hiszen éppen
A test gyönyörködik földiességben.

Donna Juanna

Oh nem, szegény, törékeny gyöngé állat
Ellenszegül kinzója parancsának,
Kidobja a gyomor tulterhelését
Ki, minden szenvedélyek örülését,
Borzasd, vétektől, sötétségtől, vértől
Minden rúttól, piszok minden nemétől
Védekezik. - Nem használ semmi, semmi.
A kegyetlen kényúr készíti menni
Mások, s önmaga elpusztítására
Mig végre szokásból hajt parancsára.
S bár mi e *tudatos* szörnyeteg vétke
Ő az *öntudatlan* lakol meg érte?

Don Fernando

Ki adta ezen gondolatot néked?
E fogalmat?

Donna Juanna

Maguk a teremtmények

A szörnyü lélek-hasíték sugárok
Melyeket minden ember-arczban látok.

Don Fernando

Szemek sugárja?

Donna Juanna

Igen, a szemek.

Menj egy tömegbe, s szived megremeg
Azon mélységes gonoszság tüztől,
Mely feléd árad mindegyik szeméből.
Nincs alkalom, idő, hogy tetté váljék
A gonoszság, mely mint villámló árnyék
Ott kísért tapadó érzékiségben,
Féktelen vadság, kicsinyesség képen.

Don Fernando

S te azt hiszed, a lélek okozója?

Donna Juanna

Egyedül. - A testet ösztöne óvja,
De ott a nagyobb erőnek hatalma
Mely folyton, folyton csak vesztére csalja.
A lélek átformálhatná a testet
De csak rá rak egy súlyosabb keresztet.
Átszellemithetné anyag szövétjét,
S csak megfertőzésében leli kedvét.
Az egyedüli hatalom a lélek,
De minő hatalom! - Mig Istenének
Szava hívja Szépségre boldogságra
Ő csak a rút, az ős Sátánt imádja.

Don Fernando

Asszony! a porba borulok előtted
Uj-világok fogalmát kaptam tőled
Szavadban hallok az Isten szavát:
Emelkedés kérlelhetlen tanát,
Melyben már nem számít „test gyöngesége”
S a véteknek már többé nincs mentsége.

Donna Juanna

(Félbe szakítja.)

Olvasd fel kérlek jegyzetidet nekem
Az üstökösök pályáiról értem.

Don Fernando

(Felveszi iratait az asztalról. Donna Juanna lábaihoz ül, olvasni akar. Azonban felpillant a tetőhézagra, hol már az első korai derengés látszik.)

Donna Juanna, már első sugárja
A hajnalnak, száll tornyom ablakára,
Virrasztástól már fáradt tán szemed,
Nem kívánod, hogy elkísérjelek?

Donna Juanna

Köszönöm! te hü gyöngéd jó barát,
Látom nemes szived gondolatát:
Félsz: az emberek mint tépnek majd széjjel
Ha megtudják, hogy veled voltam éjjel. -
Hiszem! - esküdni fognak földre, égre
De hisz rosszabbat nem mondhatnak végre
Rólam sem, mint mit ők maguk mivelnek
S mint legfőbb jót és szépet ünnepelnek.
De olvass kérlek - tanulmányod vége,
Érdekesebb mint emberek beszédje.

Don Fernando

(Mélyen meghajlik, s olvasni kezd.)

VI. TISZTESSÉG.

(Egy lugosban az öreg dajka és Don Pedro, egy középkori kissé elhízott, de még mindig szép ember, különös gazdagon és igen sok izléssel öltözve.)

Don Pedro

(Folytatva egy párbeszédet.)

- - Nem oly megvetendő ám a vagyon.
Hiszen tudod, gazdag vagyok nagyon.
Hajóim pompáznak majd minden révben,
Távol földrészek kincsét hozva nékem,
Érczét önti felém száz arany bánya.

A dajka

De ha ő mit sem ad a gazdaságra!
Hisz vagyonból neki is jutott bőven,
De ő azt csak úgy szórja elmenőben
Nem is kérdi ki keze nyul utánna,
Aranyit mind a szegényeknek hányja.
Hát még ha holmi mázolóást meglátott
Mi néki kell - odaadná a világot.
Uram bocsáss! - hogy jön ily badarságra? -
Azt mondja: - műremeknek nincsen ára.
Ha nem mondanám néhány rossz fillérre,
Hogy ez már az *én* fáradságom bére,
Keze közt minden végkép széjjel folyna,
Mindketten szépen eléheztünk volna.

Don Pedro

De mondd csak jó öreg, ki hagyta rája
Mind e vagyont? minő a családfája?
Kik szülei?

A dajka

Nem - esküvel ígértem
Hogy ezt a titkot soha meg nem sértem.

Don Pedro

Csak annyit árulj el, ugy egyre-másra:
Előkelő, nemes-e származása?
Bár szerelmes szivem repedne meg
De olyan nőt soha nem vehetek
Hitestársul, ki, bár tündöklő legyen
Minden nemes lélekbeli erényben,
De már jövőendő gyermekimbe oltja
- Mi egy család legfájóbb szégyenfoltja: -
Alacsony származása bélyegét.
(Hangos nevetés hallszik háta mögött. A lugasba lép.)

Donna Juanna

Ne féltsd Don Pedro gyermekid nevét
Hiszen ha származásom *nem* ütné meg
Az általad felállított mértéket
Keresztet kellene örökre vetni
A ritka tisztességre: nőd lehetni
Fenyegetésed szörnyü. Hogy ne érjen
E keserü csalódás, fájó szégyen
Jó előre inkább lemondok róla.

Don Pedro

(Zavartan.)

Ne hajts szép Donna pár elejtett szóra
Hiszen, ki rád néz egyszer, úgy is látja:
Előkelő vagy, mint egy király lánya.
Szegény beszédemet te félre érted;
S én úgy, de úgy szeretlek - égek érted!
(Letérdel Donna Juanna előtt.)

Donna Juanna

E mozdulat Don Pedro, kényelmetlen
Ne fáradj kérlek.

Don Pedro

Mért vagy oly kegyetlen
Legalázatosabb szolgád szívével?
Mért üznél gunyt sovárgó szerelmével?

Donna Juanna

Csalódsz Don Pedro, tiszteletem tárgya
Maradsz mindig.

Don Pedro

Hisz egy jó házasságra
Nem kell egyéb, a többi ugyis álom,
Im szívem, kezem néked följajnlom!

Donna Juanna

Végtelen tisztesség ez rám, de látod
El nem fogadhatom e boldogságot.

Don Pedro

Miért? - ez csak szégyellős lány beszéde.
Gondold meg: az idő is eljár végre
S ha még ma szebb vagy Isten angyalánál,
Nálam jobbra mégis hiába várnál.

Donna Juanna

Nem várok semmit! - Se kérni, se adni!

Don Pedro

Csak nem akarsz végkép aggszűz maradni?

Donna Juanna

Ifju szüz szivesebben. De a végzet
Mást rendel, mint azt elmés megjegyzésed
Mutatja is: „az idő eljár végre.”

Don Pedro

De hát ki lesz Donna Juanna férje?

Donna Juanna

Senki!

Don Pedro

(Magánkívül.)

Csak nem lesz apácza?

Donna Juanna

Nem én.

Don Pedro

Mi hát?

Donna Juanna

Mi vagyok, s voltam: egy egyén:
Donna Juanna!

Don Pedro

Hisz ez örület!

Hogy tőlem megvonod szerelmedet
Ez még hagyján. - De hogy szépséged bája
Ne légyen soha senki boldogsága!

Donna Juanna

Kit szépség boldogít az mind rám nézhet. -
Külömben oly gondos a jó természet,
Annyi a „boldogító hölgyek” száma,
Mért tűnnék fel az „egyesnek” magánya,
Ha annyi boldogítja a világot?

Don Pedro

Mért nem töltöd be női hivatásod?

Donna Juanna

Többek között talán, mert ölni félek.

Don Pedro

(Galánsan.)

Gyilkosságától szép szemed tüznéek?

Donna Juanna

(Megvetőleg.)

- Ugyan! - - de mert ki éltet át, ha bánja,
Ha nem - egy lényt dob mindig a halálba.

Don Pedro

(Halkan a dajkához.)

Szegény megőrült, de kár, de kár érte.
(Távozni akar.)

Donna Juanna

(Észre veszi szándékát, szelid arczczal.)
Hogy jó Don Pedro kezemet megkérte,
Sohsem felejttem el a tisztességet,
Igérem, gondolkozom még a végett,
Érdemes lehetek-e szerelmére?

Don Pedro

(Ijedve.)
Kényszer ne legyen a szerelem bére.

Donna Juanna

Oh dehogy kényszer, csak az igaz érdem.
Meggyőző fényes diadalát értem.

Don Pedro

(Mindig nyugtalanabbul halkán a dajkához.)
Jaj mi bűbájos! menekülök tőle.
Jó házias nő sohsem lesz belőle,
Őrült is tán? s oh jaj, keserű végzet:
Ez az egy csak, ki engem megigézett.
(Kis oldal lépésekkel a kijáráthoz csuszik, s gyorsan eltűnik a bokrok között.)

Donna Juanna

(Mig látja, biztatóan, kedvesen mosolyog reá.)

VII. TULNANRÓL.

Donna Juanna

(Egyedül egy nagy sötét teremben. Egyik széles ajtaja a teremnek nyitva áll, s egy kápolnába vezet, hol a hold fénye siremlékeken játszik.

Mintha a holdsugár ködöt szivna a földből, lassan szállnak fel felhőszerű képződések, ezekből alakok bontakoznak ki s tolulnak be a terembe.)

Donna Juanna

Mi régen várom őket, lassan szállnak
Felém, ama multakba olvadt árnyak.
Olyan volt *akkor* is a véges ember?
Szeretett-e végtelen szerelemmel?
Nemesebb volt-e vágya, szenvedélye,
Gondolatának volt-e fénye, mélye?
Vagy akkor is csak úgy csörgött utánna
Kicsinyesség nehéz rabszolga láncza?

Multak alakjai, oh jöjjetek!
Vagy nem! - inkább sohsem feleljetek
Kérdésimre, ha bennetek se látok
Mást - mint az ismert szörnyü sivárságot.

Már késő - jönnek! - de hisz hívtam őket
A nagynevü emberi vezetőket.
Fellebben-e most ama titkos fátyol
Mely elválaszt a *lényeges* világtól?
Nem - érzem -, nincs más lényeg eme habban
Csak embert látok - újabb változatban.
Jöjj végcsalódás, im, már nem fél hived,
Mindent nyerhet, ki mindent elveszített.

Julius Caesar

(Alakja bontakozik ki a ködből. Mintegy álomból ébredve.)

Felébresztett egy régi régi álom:
Im Kleopátrát újra megtalálom.
Meguntam már hatalmat, dicsőséget,
Nem kívánok semmit - csak téged! téged!
Szép volt, midőn száz ezrek szive vére
Hullott értem dicsőség mezejére.
Vérpiros mámor mely fejembe szálla.
Földünk legégetőbb nagy boldogsága.
De szebb a percz még, ha istennő-tested
Harczoktól bágyadt karjaimban reszket.
S még én adom a nagyobb boldogságot:
„Hódol, ki meghódított egy világot!”
Lábadnál - mi egy mindenséget ér -
Gyomként hever a százados babér.

(Levesz fejéről egy hervadt, véres babérkoszorút, s leteszi Donna Juanna lábai elé.)

Donna Juanna

Csalódsz Caesar - nem vagyok Kleopátra,
Nem vágyom eme véres babér ágra,
Jobb is lesz, ha az fejedén marad:
Igy nem látszik meg, hogy kihullt hajad.

Julius Caesar

(Fellázadva, de a lázongásba mindinkább ködszerű lesz.)

Ki vagy te asszony, ki látni mered
Caesar hiányit? - mintha lényemet
Szivná fel szemed égető sugárja!
(Mindjobban széteszlik, összezsugorodik, míg végre csak egy holdsugár marad a helyen, hol állott.)

Donna Juanna

És ez volt egykor a világ királya! - -
Hát nem elég, hogy annyi élő ember
Még holtak is üldöznek szerelemmel?
Jó Don Fernando, most már értelek végre:
Mi reménytelen a *nagy titok* mélye?
Megfoghatatlan örökre a lényeg.
S ha látszólag néha felénk is téved,
Mi, bárminő alakban hozzánk szállhat:
Csak a durvább állatból leszűrt állat.
(A ködben most látható lesz szent Ágoston alakja, előbb csak homályosan, majd mindig világosabban bontakozik ki.)

Szent Ágoston

Csalódsz leányom mert nem ismered
A csodálatos szellem életet,
Az erőt, mely magasztos szentek vértje,
Kegyelme szivedet még sohsem érte,
S a legnagyobb, - Ő - az Isteni bárány.
Ki egy világot vált meg élte árán! -

Donna Juanna

(Szenvedélyesen.)
Oh váltson meg hát! s az övé leszek!
Nem adom másnak sohsem szívemet
De váltson meg vad kétely sárkányától
Váltson meg az utálatos haláltól,
Mely, mig elringat édesen az élet
Felettünk lebeg mint sötét ítélet.
S ha még tudnánk: ki hibája, ki vétke
Hogy gyöngék vagyunk? s hogy szenvedünk érte.
Mi távol mélységén a mindenségnek
Fogamzott meg, a „Rút” fogalma: vétek?
S ha ez csak Sátán kísértése itten,
Mért engedi meg a hatalmas Isten?
(Mint fénysugár lebeg felé.)

A Megváltó

Minden hang, minden sugár mondja néked
A megfejtést. - De ha te még sem érted!

Tán ha lehull rólad „föld gondolatja”
A test - az újabb változás megadja
Neked fogalmát egy nagyobb világnak
Mit most látsz: csak névtelen fények - árnyak.
Látod ki vagyok? nézz bele e fénybe!
(Krisztus alakja mindjobban látható lesz, már Donna Juanna előtt áll. Galiléai öltözetben.)

Donna Juanna

A Megváltó vagy, egy világ reménye
Oh válts meg hát! s szívem neked ajánlom.

A Megváltó

A szeretet nem alkuszik leányom!

Donna Juanna

(Csábítóan közeleg a Megváltóhoz. Hízolgő majdnem szerelmes hangon:)
S ha én egyedül a te szived kérem!

A Megváltó

(Szelid szemrehányással.)

Donna Juanna kaczerkrodnál *vélem!*?

Donna Juanna

(Egyszerre igen komoly lesz, arczára visszatér a hideg büszke kifejezés.)
És ha teszem! - mi különös van benne?
Hát férfi, s nő nem mindig együtt menne?
Ha *Isten* mint *férfi* a földet járja,
Csodás-e, hogy hozzá szegődik párja
Az *asszony* is? -
(Keserűen.)

S én, ki reménykedék.

Hogy más titkokat is rejt a nagy ég
Mint e buta játék örök alakját
Kik folyton, folyton csak egymásnak adják
Vágy és utálat habzó serlegét. -
Meguntam már végkép e szép mesét,
A paradicsomról, - hol egymást nézi
Kigyó szemekkel a nő és a férfi.
(Heves kitöréssel.)
Hát hol van a nagy *Isten*, ki *nem* ember?
Keresem rég halálos szerelemmel.
Keresem mindhiába - meg nem leltem.
Oh vezess hozzá, mert elsorvad lelkem!

A Megváltó

Juanna, bár még homályos szemed
Az igaz utat bizton megleled.
Izzó körödben nem tenyészhet vétek,
Ég benned a tűz, mely tisztára éget.
Ki érthetné meg e magasztos lázat?
Lásd, e szegény alak csak magyarázat!

(Magára mutat, szíve a ködszerű testen keresztül izzóan világítani kezd, míg az egész alak beleolvad a fénybe, s a káprázatosan világító szív, mind magasabbra lebegve eltűnik az égbe.)

VIII. IRGALOM.

(Hó borított csúcsai egy magas hegységnek. A hó öv alatt sűrű fenyű rengeteg. Donna Juanna a fenyűfák között lassan törekszik felfelé a hóban.)

Egy magaslatra ér. Sötét köpenybe burkolva. A fehér fátyol alatt mely fejét takarja, haja kibomlott, s repül a szélben. Alakja körvonala élesen rajzolódik a fehér hó alapon s messziről látszik. Megáll.)

Donna Juanna

Üdvöz légy szűz hó, szép fehér világa!
Tisztább élet gyöngéd erős virága
Itt, hol elnémulnak a szenvedélyek
Ujult boldogság erejével élek.

(Kiterjesztett karokkal áhitatosan néz a fehérségbe. A fenyves felől gyorsan közeledik egy alak. Vad sötét arcz, égő szemek. Egykor gazdag piros bársony ruhája kopott és tépett, hiányos, de értékes fegyverzete töredezett. Sokszor vissza néz mintha üldöznék.)

Midőn meglátja Donna Juannát durván felkaczag:)

Az idegen

Minő szerencse nem is gondolám,
E pusztaság havába szép leány.
Éhezve, fázva, üldött farkas módra,
Járom e rút vidéket hetek óta,
Hetek óta már, hogy asszonyt nem látok
S most, egy ily kedvemre valót találok!
És ha megfognak - ejh az ördög bánja!
Ember az ember, - kedvem van e lánynak.
(Pár lépés távolságból oda kiált.)
Hé tubiczám, hideg van e hegyen,
Jer ölembe, hogy melegebb legyen!

Donna Juanna

(Nem szól csak merően néz reá.)

Az idegen

(Szemtelenül, de kissé zavartan.)
Néma vagy szentem, vagy befagyott nyelved?
Pedig fogadom, elég vigan pergett.

Donna Juanna

(Változatlanul nézi.)

Az idegen

(Mind zavartabb, habozóbb lesz, azonban, mintegy erőt véve magán, Donna Juannára rohan, felé kap, de visszarántja kezét, mely át van szurva, s hevesen vérzik. Felkiált.)
Ördög pokol! hiszen a szerelem
E vadonba gonosz tövist terem!

Donna Juanna

(Törjét, melylyel az idegen kezét átszurta, ismét visszahelyezi övébe. Mint egy kérlelő hangon.)

Bocsáss meg, hogy rajtad ily sebet ejték
- Kényszerült védelem - nem volt más mentség.
Nyujtsd felém, szegény megsérült kezéd,
Hogy bekötözhessem vérző sebed.

Az idegen

(Mintha Donna Juanna szavára minden akarata elveszett volna, majdnem alázatosan nyújtja felé kezét.)

Donna Juanna

(Fátyolából egy darabot tép el, s gondosan kötözi be a sebet. Gyöngéd hangon.)
Oh szegény kéz! hogy másra nem használod!
Véle téped szét minden boldogságod.

Az idegen

Talán tudnád?

Donna Juanna

Mit?

Az idegen

Hány áldozat vére
Szárad üldözöd átkozott kezére?

Donna Juanna

Mit sem tudok, de szenvedsz, ezért szánlak.

Az idegen

Hát lehet olyan még, ki *engem* szánhat?
Gyujtogatott, rabolt, gyilkolt e kéz,
Hová csak ért felzúdult ott a vész.
Most számkivetve, rút halálra szánva
Becstelenül bolyongok a világba.

Donna Juanna

S mondd, van valakid ki hiven szeret?
Van jó anyád, gyermek vagy hitvesed?
Mondd, hogy ha van, hogy hírt vihessek nékik,
Tudom léptedet aggódva kísérik.

Az idegen

(Merengve.)

Mi különös - hogy üldözött halálba
A gyűlölségnek minden undok átka,
S most hallom ezt a bűbájos zenét
Egy égi angyal távol énekét.

Donna Juanna

(Leoldja köpenyét, s a szökevény vállára akarja adni.)

Az idegen

Mit mivelsz szép hölgy?

Donna Juanna

Árva idegen

Hogy hosszú, jégborított éjeken
Hajléktalan, ne fázzál oly nagyon,
Felső ruhámat néked itt hagyom.

Az idegen

Ne tedd, nem érdemli ily üldött állat
Hogy miatta megfázzék gyöngé vállad.
Átkos utamra elég meleget
Sugárzik nekem áldott szép szemed.
E pillanatot soha nem felejttem,
E pillanatban ébredt fel csak lelkem.

Donna Juanna

(Ismét felé nyújtja a köpenyt. Határozottan:)
Vedd, akarom!

Az idegen

(Félénken nyúl utánna.)

Jó, legyen kívánságod,
Megteszek bár mit, hogy ha *te* kívánod!
S most mondd, tehetek még valamit érted?

Donna Juanna

A nap halad - menekülj - Isten véled!

Az idegen

Oh maradj még, látod, a halál árnya
Hogy nő reám, az ég előttem zárva.
Engedd, hogy édes ajkad nyujtsa nékem,
Végső engesztelés, vég-vigasz képen
Csókod szentségét utolsó kenetnek,
Hisz egyedül téged, téged szeretlek!
(Lábaihoz borúl.)

Donna Juanna

(Fáradtan, kedvetlenül.)
Ismét csak e szó! - Édes Istenem,
Jelentőségét de jól ismerem:
Hogy nincs e földön szent, melyért ne nyulna
Kicsinyes vágygyal ember mocskos ujja.

Az idegen

(Még mindig Donna Juanna lábai előtt. Kétségbeesve.)
Bocsáss meg, égi angyal! - Mily utálat -
Nem voltam más, csak egy kártékony állat
Midőn te hozzád közeledni mertem.
Szentségtörő kezem reád emeltem.
(Elébe tartja megsebesült kezét.)
De im e seb, az igaz érzés csókja
Szívem örökre minden szenttől óvja
Először életemben ismerem,
Tudom, mi a magasztos szerelem!

Donna Juanna

(Közömbösen.)
Ismerd meg hát az igaz boldogságot:
Hogy kit szeretsz, azt hófehérnek látod.

Az idegen

Könyörülj rajtam, tiszta szüzi lélek,
Hisz oly csekélység csak, mit tőled kérek:
Egyetlen csók! ha nyújtja tiszta ajkad
Engem vigasztal, s nem ejt foltot rajtad.
Csak egyszer hajolj hozzám elmenőben!

Donna Juanna

(Mind közömbösebben.)
Szomjazol? és égő tüzet kérsz tőlem?
(Menni készül, az idegen követni akarja. Parancsolóan:)
Maradj!

Az idegen

Összetörve a sziklára omlik, midőn már Donna Juanna eltűnt a fenyők között, megsemmisülve mondja:)

Nem voltam érdemes reája,
Hogy felém áldó karjait kitárja.
(Lelkesülten.)
De igéző szépségét még is láttam.
Eztán nincs már borzalom a halálban.
Nékem már nem lehet sivár az élet
Mióta szívem, lelkem az övé lett!
(A hó sűrűen kezd esni, lassan elfödi a tájat.)

IX. SZERELEM.

(Forró nyári délután heves kék ég. Izzó napsugár ömlik szét egy kert felett. A sötét kék vizü tóban hattyuk usznak, hosszú csillámokat hagyva maguk után.

A pázsit előntve fehér liliomok, piros szegtük és tubarózsákkal. Mámoritó, szédítő illat.

Kelet felől nehéz felhők jönnek, távol mennydörgés hangja, már villámok is láthatók az ég alján.)

Donna Juanna

(Maga is mintegy fényalakká válva, szinte feloszlik a fénybe.

A virágok meghajlanak hosszú fehér köntöse szegélye alatt, s ingadozva emelik fel fejeiket lépte után, erősebb, hódítóbb illatot lehelve.)

A virágok

(Illathangon Donna Juannához:)

Hozzánk jövel, búbájd hozva nékünk
Legszebb, legjobb, öntudatos testvérünk,
Illatunk hangjával köszöntünk téged,
Szinünk fényével dicsérjük szépséged.

Donna Juanna

(Összeborzad.)

Az örök élet, vagy a halál árnya?
E borzalom, mely velőm által járja?
Nap tüze-e, mely tagjaimba olvad?
Vagy halálba fagyott lehe a holdnak?
Boldogság-e vagy kétségbeesés?
Parányok oszlása vagy az *Egész*?
Lehet-e még tovább előre menni?
Mi közelít? a *Minden*? vagy a *Semmi*?
Kezükbe kaptak idegen hatalmak,
Jönnek a nagy ismeretlen fogalmak
Én, ki a félelmet nem ismerem:
Érzem, hogy teljesül már végzetem.
Lesz-e értelme, magassága, mélye?
Bármi legyen, im, szembe nézek véle!
Szívem átlátszó titkát várja, kérdi,
Minő alakja lesz majd? - - -

(Merően, várakozva néz a zivatar irányába, mozdulatlanul vár. Egyszerre hangosan felkaczag:)

Oh, egy férfi!

Egy lény, tulajdon énem képemása.
Csak a természet durvább kiadása.
Ez hát a végzethez a magyarázat?
(Heves kitöréssel.)
Inkább a semmit, mint e bábszínházat!

(Türelmetlenül megfordul s menni akar. Az irányból, melyre nézett, gyorsan közeledik egy felségesen szép férfi, vonásról-vonásra Donna Juannához hasonlít, csak tartása kifejezése kevésbé tiszta és büszke, inkább kihívó és daczos.)

A férfi

Megállj!

Donna Juanna

(Gyorsan felé fordul, s egyenesen szembe néz vele.)

Ki merészel így szólni nékem?

A férfi

Szavamra engedelmet sohasem kértem.

Én, Don Juan - feléd is jó az óra -

Asszony szivek ura, parancsolója.

Donna Juanna

(Figyelmesen megnézi, aztán nyugodtan:)

Szép vagy, látom, parancsolsz a „*nősténynek*”

Szemedtől fellángolnak szenvedélyek,

De ily csodát - úgy-e sohasem képzelted? -

Asszonyi testben, tiszta csillag lelket?

Don Juan

(Mosolyogva.)

Új a beszéd, kifogástalan termet,

Jól kitanúlhatta már a szerelmet,

De még sem. - Honnan jönne fanyar bája?

Homlokán szűziesség koronája.

E jel nem csal. Én már csak ismerem

Minő bokron, minő virág terem.

Mindegy is, ha csak enyém lesz a rózsza,

Minek még annyit szónokolni róla?

(Megnyerő barátságos modorral Donna Juannához:)

Szép Donna, látom, hogy szavam megsértett,

Vezekelve hajtok előtted térdet,

Megleptél, mint egy tulvilági álom.

Te vagy a legszebb nő a nagy világon.

Donna Juanna

(Közömbösen.)

Tudom.

Don Juan

(Meglepetve, szinte rémülten néz reá.)

Tudod!? - s ezt nyíltan mondod nékem?

Donna Juanna

Hisz szépnek lenni, sem szégyen, sem érdem.

Don Juan

Saját törömbe fogtam meg magam,

Mert Istenemre! igaz lett szavam.

Donna Juanna

S különben, nem szólsz mindig igazat?
Hiszen hatalmas vagy, erős, szabad!
Hazugság csak egy gyáva szolga-jel.

Don Juan

De szerelemben hasznos bármi csel.

Donna Juanna

S te élvezed az ilynemű hatalmat,
Ha „*álarczod*” vivja a diadalmat?

Don Juan

Mért érinted e rég sajgó sebet?
Nincs diadalaimban élvezet.
Egy forró vágy csupán, aztán utálat,
Hogy a legyőzött asszony is csak állat
Ugy mint én. - De mig én szellemem védem,
Ő minden kincsét oda dobja nekem.
S oh de szegény e kincses háznak tára!
Hamisitott csók, s hizelgés az ára.

Donna Juanna

S ha egy vagy másik lelkét néked adja?

Don Juan

Lelkét tőlem mindegyik eltagadja
Ha van? ha nincs? mit tudok én felőle,
Legelőbb is azt kérdem: szép-e bőre?

Donna Juanna

S ha szép?

Don Juan

(Kedvetlenül.)

Oh hagyjuk ezt - hisz úgy is látod
Czéltalanúl bolyongom a világot.
Utálat és vágyak közt hanyva-vetve.
Egy pokol láng - e földön itt feledve
Hogy pusztítson.

Donna Juanna

Vagy égi szikra tán
Mely fellángolt az „uj nap” hajnalán,
De önmagát ismerni nem akarja,
Sugár fényét füstfátyollal takarja.

Don Juan

Késő, késő remény - minden hiába!
Te tiszta vagy, ég szenvedélyed lángja,
De rám terjeszti szárnyát már az éjjel,
Hogy élhetnék elhamvadt szenvedéllyel?

Donna Juanna

Azt gondolod, elfogy a napsugár
Ha alkonyatkor nyugalomra száll?

Hogy elhamvadhatnak a szenvedélyek?
Soha! - a szenvedély maga a lélek,
Ő hordozója bűn és tisztaságnak,
Benne teremnek szent, mint vétkes vágyak
Ha megutálva bűnbe fúlt világod,
A tiszta szent Szűzt rajongva imádod
Csak szenvedélyed ragad fel az égbe,
Megfordított menyország: pokol mélye.

Don Juan

Oh csak hogy hallom szűz ajkad szavát.
Kerestelek évszázadokon át,
Szerény gunyhók ölén, palota fényben
Vad fájdalomban, mámorító kéjben.
Élet-napban, árnyában a halálnak
S most végre-végre mégis megtalállak!
Szerelmed csillaga felém ragyog!

Donna Juanna

Oh Don Juan, nem tudod ki vagyok!
Miért lebeg e fény és árny felettem?
Én a szerelem, s halálból születtem!
Lélekben édes tulajdon testvéred
Áll előtted. - Nem félsz tőlem?

Don Juan

Nem félek!

Donna Juanna

Nem félsz tőlem, hogy megfagy szived lángja
A boldogság végső irtózatába?
A fehér tűzben, mely fagyaszt és éget,
Melyben kezdődik, s belevész az élet.

Don Juan

Kegyetlen vagy - felébred a remény -
Fehér virágod kelyhét nyujtsd felém,
Ama gyilkos, édes fehér virágot,
Melyet szívem csak álmaimban látott!

Donna Juanna

Mit kívánsz tőlem?

Don Juan

Halld szívem szavát

Első szerelmem mámoros dalát:

Donna Juanna dala

„Szűrő tövissel volt benőve,
Mely hozzád vezetett, az út.
Hervadó rózsák illatából
Fonok fejedre koszorút.

Érzésem minden drága gyöngyét
Hajadra hintem, kedvesem.
Csalogány dallal, csillagfényvel
Betakarlak szerelmesen.

Csókot kérjek? Szerelmi csókot
Hány asszony ajk nyujtott felém!
Egy fájóbb boldogságot adjál,
Mélyebb üdv légyen az enyém.

Szeretni vágyom végre, végre!
Ah engem hány is szeretett,
Ne légy te hozzájuk hasonló,
Légy *az*, kit *én* szeretethetek!

Tested-lelked szépségét adnád?
Adj többet! ez még nem elég!
Ha örülten szerelmed kérem,
Légy hideg, tiszta mint a jég!”

Donna Juanna

Kivánságod már teljesült. - Kezed
Többé nem érinthet, jöjj közelebb
Ha tudsz. - Csókolja ajkad ajkamat,
Hiszen tudod szeretlek!

Don Juan

(Örült szerelmi vágygyal felé rohan, de egész közelébe érve, mintha visszadobná valami,
majdnem félve, suttogja.)

Nem szabad!

Donna Juanna

Mért nem, ha várlak?

Don Juan

Minden kéjnek vége,
Jön a boldogság fényes sötétsége.

Donna Juanna

(Egészen átváltozva, ragyogóan.)
Eljöttél hozzám, im most véled szálllok
Nyiljatok ki ismeretlen világok!

(Egymás felé nyujtják felemelt kezeiket, de nem érintik egymást. Ujjaikból szikrák ömlenek, s
mind sűrűbben szállnak körülöttük.
Merően néznek egymás szemébe.)

Donna Juanna

(Mint egy távol túlvilági hangon.)
Jöjjetek, jöjjetek
Minden jó szellemek,
Rég elmúlt lények
Jövendő fények
Lángok honából,
Viz országából,
Minden mi édes

Keserőséges,
Minden mi élet,
Mi halálé lett.
Minden mi késztet,
Mi megigézhet,
Minden mi távol,
Átlátszó fátyol,
Titkos végsejtelem,
Ki nem vagy, s nem voltál,
Ki a mindenség vagy:
Örök nagy Szerelem
Jer, várlak!

(A zivatar mind közelebb jön, a villámok sűrűen hullanak, mint egy tüzzáporba vonva be a két mozdulatlanul álló alakot.

Egy irtóztató csattanás. Az ég mintha megnyilna s tüzet öntene.

Midőn a zivatar elvonult, a viruló kert helye egy elhamvasztott rét. Csak ott, hol Donna Juanna és Don Juan álltak a hamu és üszökből magasan emelkedik ki egy hófehér virág, mely szinte lángolni kezd, fehér izzó tűzben.)

X. EPILOG.

(Száz évvel később. Ugyanazon helyen, kiégett szürke sziklák, egyes hasadékokból magasan nyulik ki égő sárgán a Ginster virága.

Egy fiatal utast vezet egy aggastyán, repülő ősz haja egészen bemohosodott arczát veszi körül, de szemei élénken világítanak. Fiatal kísérője szemei sokkal bágyadtabbak.)

Az utas

Megállj öreg! - vak borzalom fog el.
Szívében épp ez elbűvölő tájnak,
Miért oly rémes pusztaság e hely?
- Hová talán csak rossz szellemek járnak. -

Az aggastyán

Virágos kert volt egykor e hely itten,
De elpusztítá a hatalmas Isten,
Mert olyanoknak érte bűnös lába,
Kik nem voltak valók a föld porába
Öreg apám hallotta, mint menydörgött,
Midőn Don Juant *elvitte* az ördög,
És őt, kinek föld sohasem látta mását:
A legszebb asszonyt, - hű boszorkánytársát.
Mert mind a kettő szörnyen vétkezett.
Az egyik: *mert folyton szeretkezett*,
A másiknak még bűnösebb volt lelke:
Mert *a szerelmet soha sem ismerte*.
Pedig milyen szép, hogy ha nő és férfi
Mértékletesen szeret, egymást érti,
Ha - - -

Az utas

(Félbe szakítja.)

Nézd csak!

Az aggastyán

Mit?

Az utas

Oh jó öreg, nem látod?
E bűbájos, mesés fehér virágot?

Az aggastyán

(Ijedve.)
Ne közelíts hozzá, a halál árnya
Lakik ama csábító szép virágba.
Ha Éva almája vesztünkre érett,
Mit e virág rejt, még gonoszabb méreg.
Nő, s eltűnik, mint egy vészes talány,
Egyszer virít csak: Pünkösdi hajnalán.
Virít három nap, majd eltűnik újra,

Senki se látta, hogy levele hullna,
Csak van - nincs, mint kit zugó szélvész kerget,
Azt sem tudja senki, mi magból termett?
S ki leszakitja, legyen nő vagy férfi,
A reá jövő reggelt már nem éri.

Az utas

(Nem is hallgat reá, egyenesen a virághoz megy, leszakitja, s szerelmesen megcsókolja.)

Az aggastyán

(Rémülten menekül.)

Vége.